

WYKŁAD INAUGURACYJNY W WSM

Krzysztof Kwiatkowski

INFORMATYZACJA WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

[słowa kluczowe: inicjatywy ustawodawcze, elektroniczne postępowanie upominawcze, protokoły elektroniczne, elektroniczna klauzula wykonalności, E-sąd, informatyzacja postępowania nakazowego, informatyzacja postępowania wieczysto księgowego]

Streszczenie

Niniejszy tekst wygłoszony został 9 października 2010 roku przez ministra sprawiedliwości Krzysztofa Kwiatkowskiego na inauguracji roku akademickiego 2010/2011 w Wyższej Szkole Menedżerskiej w Warszawie. W wykładzie tym omówiono inicjatywy legislacyjne Rządu RP zmierzające do informatyzacji procedur w polskim wymiarze sprawiedliwości. Poruszono też projekty nowelizacji takich ustaw jak Kodeks spółek handlowych, o Krajowym Rejestrze Sądowym i innych dotyczących funkcjonowania przedsiębiorców.

* * *

Chciałbym serdecznie powitać wszystkich zgromadzonych na uroczystej inauguracji roku akademickiego 2010/2011 rozpoczynającej kolejny rok nauczania w Wyższej Szkole Menedżerskiej w Warszawie. Uczelni liczącej ponad 11 tys. studentów i zatrudniającej 59 profesorów tytularnych i doktorów habilitowanych. Uczelni, która zdecydowanie wyróżnia się spośród wszystkich polskich niepublicznych uczelni wyższych.

W szczególny sposób witam Rektora Pana profesora Brunona Hołysta – osobę wyjątkową i mającą wybitne zasługi dla wymiaru sprawiedliwości i rozwoju polskiej nauki. Witam również całą, licznie zgromadzoną kadrę naukową, ale przede wszystkim witam Was drodzy studenci.

Bez wątpienia Wyższa Szkoła Menedżerska nie może narzekać na brak chętnych do studiowania. Swą popularność zawdzięcza nie tylko nowemu kampusowi

i nowoczesnym laboratoriom. Tutaj pracują wybitni polscy naukowcy z dużym doświadczeniem i umiejętnościami dydaktycznymi. Uczelnia zapewnia wysoki poziom kształcenia i każdego roku rozszerza swoją ofertę dydaktyczną. Wyższa Szkoła Menedżerska jest uznanym w kraju i na świecie ośrodkiem naukowym. Nie tylko przekazuje, ale także tworzy najnowszą wiedzę.

Dokonane w ostatnich latach z inicjatywy Rządu, a opracowane w Ministerstwie Sprawiedliwości, nowelizacje postępowań: cywilnego i karnego ulepszą obie procedury poprzez m.in. wykorzystanie dla ich potrzeb nowoczesnych technologii (E-sąd), modyfikację nieefektywnych – zdaniem praktyków – rozwiązań (m.in. reforma trybu przyspieszonego w postępowaniu karnym). Tym samym – opracowane w Ministerstwie Sprawiedliwości regulacje – istotnie podnoszą funkcjonalność obu procedur.

Dokonania te nie zwalniają jednak z obowiązku poszukiwania kolejnych rozwiązań prowadzących do realizacji zasady szybkiego rozstrzygania spraw sądowych. Urzeczywistnienie tej zasady leży zarówno w interesie obywateli, jak i w interesie wymiaru sprawiedliwości. Istotnym polem aktywności Ministra Sprawiedliwości jest informatyzacja wymiaru sprawiedliwości, wychodząca naprzeciw coraz nowocześniejszemu społeczeństwu, oczekującemu od wymiaru sprawiedliwości umożliwienia wykorzystania nowoczesnych technologii w kontaktach z sądownictwem. 1 stycznia 2010 r. wprowadziliśmy tzw. E-sąd czyli elektroniczne postępowanie upominawcze. Celem tego przedsięwzięcia jest uproszczenie i przyspieszenie uzyskania tytułu wykonawczego w stosunkowo nieskomplikowanych sprawach. Jednym z priorytetów wprowadzenia elektronicznego postępowania upominawczego było także odciążenie sądów rozpatrujących sprawy, w których stan faktyczny nie jest skomplikowany i nie wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego.

Ministerstwo Sprawiedliwości permanentnie monitoruje stan wdrożenia systemu teleinformatycznego obsługującego elektroniczne postępowanie upominawcze, organizację rozpoznawania tych spraw i rozwiązuje problemy organizacyjne związane z wdrożeniem rozpoznawania spraw w elektronicznym postępowaniu upominawczym. Dotychczas do E-sądu wpłynęło ponad 330 tysięcy spraw, z tego zakończono około 230 tysięcy spraw. Udało się osiągnąć bardzo wysoką efektywność osób zatrudnionych w E-sądzie. Tą olbrzymią ilością spraw, praktycznie w ciągu ośmiu miesięcy, zajmowało się początkowo zaledwie 11, a później 21 referendarzy, dwoje sędziów i ponad trzydziestu urzędników. Przedstawione dane pokazują, że elektroniczne postępowanie upominawcze odniosło bardzo duży sukces. E-sąd jest znacznie popularniejszy niż początkowo zakładaliśmy, przyjmując, że w pierwszym roku działalności E-sądu wpłynie do niego około 400 tysięcy

spraw. Niewątpliwie wpływ na popularność E-sądu mają znacznie niższe koszty postępowania i to zarówno w zakresie kosztów uiszczanych sądowi (opłaty sądowe), jak i kosztów przygotowania sprawy (pozew sformułowany w środowisku informatycznym, brak papieru, wydruk dokumentów, rezygnacja z przesyłek pocztowych). Informacje przekazywane przez E-sąd wskazują, że przeważająca część „klientów” E-sądu to przedsiębiorcy, szczególnie z branży finansowej.

Dalsze zwiększenie atrakcyjności E-sądu nastąpi przez skrócenie czasu rozpoznawania spraw. W tym celu od 1 sierpnia br. rozpoczęliśmy wzmocnienie E-sądu przez delegowanie referendarzy z Ośrodków Migracji Ksiąg Wieczystych, którzy będą pracować zdalnie ze swoich miejsc pracy w systemie teleinformatycznym E-sądu. Analiza dotychczasowego funkcjonowania elektronicznego postępowania upominawczego skłoniła nas do podjęcia prac legislacyjnych mających na celu stworzenia stosownych zachęt, również dla przedsiębiorców, do korzystania z tej drogi uzyskiwania orzeczeń sądowych zasadzających należności na rzecz przedsiębiorców.

Chcemy umożliwić umorzenie postępowania w razie przeszkód w wydaniu prawomocnego nakazu zapłaty, a także uwzględnić w większym stopniu wolę stron co do właściwości miejscowej sądu w razie konieczności rozpoznania sprawy po złożeniu sprzeciwu lub w razie braku podstaw do wydania nakazu zapłaty. Wskazać również należy na zaawansowane prace zmierzające do utworzenia nowego systemu rejestrowania spraw wpływających do sądów oraz modelu akt elektronicznych.

Zbudowany zostanie kompleksowy system informatyczny wspomagający zarządzanie, zarówno sprawami przydzielonymi poszczególnym sędziom, jak i wydziałami oraz całymi sądami. System pozwoli na stałe monitorowanie biegu spraw w celu zapobiegania przewlekłości postępowania. W sądach w całej Polsce docelowo wymiar sprawiedliwości będzie pracował przede wszystkim w oparciu o dokument elektroniczny i cyfrowe akta postępowania. W konsekwencji sędzia oraz strony postępowania w każdej chwili będą dysponować możliwością skorzystania z bazy danych, w której wszystkie te dokumenty zostaną zgromadzone. Oznacza to możliwość wglądu do akt sprawy i śledzenie biegu sprawy z zewnątrz przy wykorzystaniu Internetu. Proces ten jest rozłożony na kilka najbliższych lat. Planujemy pełne wdrożenie tego modelu do 2014 r.

Jednym z etapów tego programu jest wprowadzenie od 1 lipca 2010 r. tzw. protokołu elektronicznego w postępowaniu cywilnym umożliwiającego nagrywanie przebiegu rozpraw. W związku z tym zaawansowane są także prace nad opracowaniem koncepcji rozwiązań proceduralnych dla informatyzacji postępowań sądowych, których przedmiotem są w szczególności:

- Wprowadzenie tzw. elektronicznej klauzuli wykonalności dla bankowych tytułów egzekucyjnych. Planujemy wprowadzenie postępowania elektronicznego jako wyłącznego w przypadku nadawania klauzul wykonalności bankowym tytułom egzekucyjnym. Postępowanie to będzie oparte na modelu elektronicznego postępowania upominawczego, z tym że będzie obowiązkowe. Mamy pozytywne sygnały ze strony banków, które w Polsce stosują bardzo nowoczesne technologie informatyczne i są przygotowane od tej strony do wyzwań związanych z nowoczesnym sposobem procedowania. Banki liczą na przyspieszenie postępowania, a także na istotne obniżenie kosztów uzyskania tytułów wykonawczych, tak jak stało się to w elektronicznym postępowaniu upominawczym;
- Ogólne proceduralne rozwiązania dla informatyzacji postępowania sądowego z wykorzystaniem modelu tzw. postępowania hybrydowego; chodzi o składanie i przetwarzanie pism procesowych w postaci tradycyjnej i elektronicznej (konwersja dokumentów elektronicznych na papierowe i papierowych na elektroniczne), system elektronicznych doręczeń i elektronicznych potwierdzeń doręczeń, wydawania elektronicznych orzeczeń sądowych, elektronicznego dostępu do akt sprawy oraz elektronicznych dokumentów w postępowaniu sądowym;
- Informatyzacja postępowania egzekucyjnego w zakresie zajęcia wierzytelności z rachunku bankowego w postaci elektronicznej, elektronicznych doręczeń w postępowaniu egzekucyjnym i elektronicznej licytacji publicznej ruchomości;
- Informatyzacja postępowania nakazowego i europejskiego postępowania nakazowego;
- Informatyzacja postępowania wieczystoksięgowego, co winno ułatwić i przyspieszyć dochodzenie roszczeń, także przez przedsiębiorców, ich windykację oraz uprościć pozyskiwanie danych o treści ksiąg wieczystych. Wynikiem informatyzacji będzie możliwość składania wniosków wieczystoksięgowych, a także innych dokumentów w postaci elektronicznej oraz łatwe przenoszenie informacji ze struktury dokumentów elektronicznych dostarczanych do systemu NKW do treści księgi wieczystej.

Co do ostatniego zagadnienia jest ono ściśle związane z wprowadzanym od kilku lat programem Nowej Księgi Wieczystej, pozwalającym na prowadzenie ksiąg wieczystych wyłącznie w środowisku informatycznym. Sukcesywnie stare księgi wieczyste, prowadzone w postaci papierowej, przenoszone są do systemu telein-

formatycznego NKW. Za kilka tygodni rozpoczniemy ostatni etap tego procesu obejmujący 104 sądy w Polsce. Obecnie około 70 procent wniosków wieczystoksięgowych pochodzi od notariuszy. Liczymy na to, że komunikacja elektroniczna pomiędzy notariuszami i sądami wieczystoksięgowymi znacznie przyspieszy uzyskiwanie wpisów w księgach wieczystych. Jest to niezwykle istotne dla podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, choćby z tego względu, że umożliwia szybsze uzyskiwanie zabezpieczeń i łatwiejsze uzyskiwanie kredytów.

W zakresie nowych regulacji prawnych, ułatwiających działalność gospodarczą, Minister Sprawiedliwości zaproponował wprowadzenie w najbliższym czasie, to jest do końca 2012 roku szybkiej rejestracji spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Taką propozycję zawiera projekt ustawy o zmianie ustawy z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw. Celem propozycji jest ułatwienie i znaczące przyspieszenie procedury zakładania spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, a ponadto uproszczenie zasad wpisywania takich spółek do Krajowego Rejestru Sądowego. Nowelizacja wprowadza alternatywny (konkurencyjny) model tworzenia i rejestracji spółek z o.o. (określany przez nas jako S 24), modyfikując niektóre obowiązujące dotychczas wymagania ustawowe. Wdrożenie projektowanych zmian powinno doprowadzić do przyspieszenia czynności orzeczniczych sądów (analiza wniosków) oraz czynności związanych z administrowaniem sprawami (obiegiem spraw). Na podkreślenie zasługuje także, że wejście w życie proponowanych rozwiązań pozwoli na ograniczenie w obrocie gospodarczym konstrukcji spółki z ograniczoną odpowiedzialnością „w organizacji”, która powstała jako odpowiedź na trwający w czasie proces rejestracji przedsiębiorców.

Proponowana ustawa przewiduje 1-dniowy termin na rozpatrzenie wniosku o zarejestrowanie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, o ile umowa spółki zostanie sporządzona według wzorca udostępnionego w systemie teleinformatycznym (z pominięciem formy aktu notarialnego), a następnie przesłana do sądu drogą elektroniczną wraz z elektronicznym formularzem wniosku rejestrowego i listy wspólników. Zgłoszenie takiej spółki do rejestru powinno być opatrzone podpisami elektronicznymi uprawnionych osób, przy czym nie jest konieczny bezpieczny podpis elektroniczny weryfikowany przy pomocy ważnego kwalifikowanego certyfikatu. Zgodnie z projektem, także wniosek o wpisanie do rejestru spółki z o.o. utworzonej według wzorca, ale złożony w sposób tradycyjny – w formie papierowej – zostanie rozpoznany w terminie krótszym niż dotychczas, bo 3-dniowym. Projekt ogranicza się do możliwości rejestracji podmiotów w trybie *on-line* wyłącznie do spółek z o.o., gdyż są one najbardziej popularną formą organizacyjno-prawną, w jakiej przedsiębiorcy podejmują działalność gospodarczą,

zaś z praktyki innych krajów wynika, że po wdrożeniu takiego sposobu rejestracji korzysta z niego około 70% spółek z o.o.

Warto również wskazać na przygotowany projekt ustawy o zmianie ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym, który przewiduje bezpłatny dostęp – za pośrednictwem sieci teleinformatycznej (Internetu), do aktualnych danych o podmiotach wpisanych do Krajowego Rejestru Sądowego. Celem tej nowelizacji jest poszerzenie zakresu informacji uzyskiwanych z Krajowego Rejestru Sądowego oraz dalsze usprawnienie i przyspieszenie pozyskiwania informacji i dokumentów z Centralnej Informacji KRS. Projekt zakłada między innymi zrównanie ważności dokumentów wydawanych drogą elektroniczną z dokumentami i informacjami (odpisy, wyciągi i zaświadczenia) w formie papierowej. Dokumenty takie uzyskają moc dokumentów urzędowych. Przyjęcie tego rozwiązania pozwoli na posługiwanie się dokumentami uzyskanymi drogą elektroniczną w postępowaniach, w których obecnie tego typu dokumenty mogą być traktowane wyłącznie jako dokumenty prywatne.

Zagwarantowany zostanie również powszechny i bezpłatny dostęp, przy wykorzystaniu Internetu, do wszystkich aktualnych danych wpisanych do Krajowego Rejestru Sądowego, w tym również do rejestru dłużników niewypłacalnych. Jednocześnie umożliwi się zainteresowanym osobom samodzielne pobieranie z Internetu komputerowych wydruków z aktualnych informacji rejestrowych, które również uzyskają moc dokumentów urzędowych. Projekt przewiduje wprowadzenie możliwości wpisywania do rejestru przedsiębiorców „z urzędu” numeru identyfikacji podatkowej (NIP) bezpośrednio po uzyskaniu przez sąd rejestrowy informacji o jego nadaniu z urzędu skarbowego. Wpis taki nie będzie podlegał opłacie sądowej oraz ogłoszeniu w Monitorze Sądowym i Gospodarczym. Oznaczać to będzie dalsze uproszczenie procedur związanych z rozpoczynaniem działalności gospodarczej. Proponowane zmiany ustawy obejmują ponadto poszerzenie zakresu informacji wpisywanych do rejestru przedsiębiorców, o adres strony internetowej i adres poczty elektronicznej podmiotu, o ile takie adresy posiada. Rejestracja nowych danych odbywać się będzie wyłącznie na wniosek przedsiębiorcy, którego wpis dotyczy.

Projekt tej ustawy razem z projektem „S24” oraz innymi projektami dotyczącymi funkcjonowania przedsiębiorców, przygotowanymi również w innych ministerstwach, to jest tworzy tzw. pakiet deregulacyjny, który będzie przedmiotem obrad parlamentu jesienią tego roku.

Na zakończenie chciałbym powiedzieć wszystkim studentom, iż studia dają wam możliwość rozwoju nie tylko pod kątem zawodowym. To także wspierała okazja, aby wykorzystać swoje umiejętności w działalności społecznej – możecie

aktywnie udzielać się w samorządzie studenckim, zasilać różnego rodzaju koła, stowarzyszenia. Wykorzystajcie ten piękny czas, bo zaprocentuje on w przyszłości bogatym doświadczeniem, jak również da wam możliwość nawiązania znajomości, przyjaźni, które mają szansę przetrwać także po opuszczeniu tych murów. Z tego miejsca chciałabym życzyć wam drodzy studenci wytrwałości i edukacyjnych sukcesów, których zwieńczeniem będzie praca w wybranym przez was zawodzie prawniczym. Życzę Wam, aby ten rok obfitował w jak najwięcej nowych wyzwań a skutkował owocną pracą i samymi piątkami w indeksach. Dziękuję raz jeszcze za zaproszenie i życzę samych sukcesów. Powodzenia !

Ryc. 1. Wykład inauguracyjny ministra sprawiedliwości Krzysztofa Kwiatkowskiego w Wyższej Szkole Menedżerskiej w Warszawie (fotografia z archiwum WSM).